

Літературознавство

УДК821.161.2+811.161.2+82-94
ББК83.3(4Укр)1

ЖІНОЧЕ МЕМУАРНЕ ПИСЬМО ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

М. Р. Федунь

*Івано-Франківський ОІППО, кафедра педагогіки та психології;
76001, м. Івано-Франківськ, пл. Міцкевича, 4; e-mail: femaro@rambler.ru*

У статті йдеться про особливості жіночої мемуаристики перших десятиріч ХХ століття. Авторка звертається до щоденникових записів, споминів з часів визволення нації, які порушують проблеми героїзму, спогадів зі шкільного життя, портретів, подорожніх творів тощо. Робиться висновок про те, що західноукраїнська жіноча мемуаристика сповнена ліричних акцентів, суспільно значущих ідей, гуманістичного пафосу тощо.

Ключові слова: мемуари, спогади, спомини, щоденники, жіноче мемуарописьмо.

Проблеми різнопланових бінарних опозицій у мистецтві формату «добро-зло», «місто-село» тощо, у т. ч. «жінка-чоловік», час від часу стають предметом досліджень науковців. Звичайно, зацікавлюють вони й психологів, зокрема стосовно жіночого та чоловічого в мистецтві, про що промовисто заявляє О. Завгородня в монографії «Психологія художньо обдарованої особистості: гендерний аспект» [3]. Науковці присвячують свої дослідження й жіночій прозі. Так, письменницьке надбання О. Кобилянської вивчали Л. Білецький, О. Грицай, Л. Луців (подаємо за абетковим принципом) та інші. Нинішні критики теж не залишають осторонь своєї уваги твори жінок-сучасниць. Однак, на наш погляд, пошуки, присвячені особливостям українського жіночого прозописьма на всьому шляху його становлення, ще чекають своїх дослідників.

У цьому контексті надзвичайно оригінальним, на нашу думку, є питання «жіноче/чоловіче мемуарне письмо», особливо ж привертають увагу спогадові твори, написані жінками в доленосні для нації часи. Оскільки у своїх дослідженнях, присвячених західноукраїнській мемуарній літературі перших десятиріч ХХ століття, ми виявили доволі ши-

рокий пласт вказаного письменства, якому взагалі не присвячували своїх розвідок вітчизняні науковці (не враховуючи відгуків сучасників тодішніх подій на цю лектуру), ми й хочемо коротко зупинитися на жіночому мемуарописьмі вказаного відрізка часу. У цьому й полягає **актуальність** пропонованої статті. Ставимо **за мету** окреслити тут, перш за все, внесок українського жіноцтва у розмаїття різновидів і тематичну палітру спогадів.

Та насамперед, на наш погляд, варто зацентувати увагу загалом на питанні “жіноча література”. Так, формування теорії та методології феміністської прози – це один з основних напрямів сучасного літературознавства, найбільш актуальні питання якого часто виявляються пов’язаними зі вказаним поняттям, його дефініціями і множинними аспектами існування об’єднаних цим визначенням текстів в історії культури та суспільства. Цікаво однак, що термін «жіноча проза», хоча й використовується часто в спілкуванні, зовсім не трактується серед дефініцій літературознавчих словників. То ж постає запитання: це твори жінок, писання про них чи фемінна критика? Думаємо, що в найближчий період часу укладачі літературознавчих словників-довідників більш широко потлумачать цей термін. Ми ж у своїй статті, в силу нашої зацікавленості, будемо виходити з того, що жіноче мемуарне письмо – це сукупність спогадових творів, написаних жінками.

Так, не є секретом, що жіноча література таки існує. І це не потребує особливого доведення, адже побутує самобутній оригінальний світ жінки, відмінний від світу чоловічої статі. Таке, жіноче, письменство є відображенням досвіду, емоційного стану певної частини людства, яка має свої психологічні задатки. До слова, ще в першій половині ХХ століття І. Кривецький у пропонованій ним класифікації мемуаристики недаремно акцентував, серед інших диференціацій, на жіночих і чоловічих споминах.

Загалом же, на початку ХХ століття в літературі відчувався діалог жіночого й чоловічого, який засвідчував емпатійний напрямок письменства (вміння переживати почуття іншої людини). І часто-густо іншими (читай: зображеними героями. – *М. Ф.*) на сторінках мемуарів були люди протилежної статі, напр., у т. зв. жіночих споминах – чоловіки. Таким чином, жіноча проза, яка до того часу порушувала питання «нових жінок», переростала у прозу письменниць, котрі вершиною своєї душевної гармонії вважали «нових чоловіків».

Отже, у спогадовій літературі за авторством жіночої статі початку ХХ століття відбувається зміщення мотиваційно-ціннісної домінанти з егоцентричних та групових прагнень на універсальні та альтруїстичні, що було наслідком психологічної фемінності, пов’язаної з децентрацією особистості. Така децентрація призводила до орієнтацій на загальнолюдські цінності, що стає все більш відчутним у мемуарах жінок. Пись-

менство, точніше його творіння, стали полем жіночої самореалізації, відвертою спробою заявити про свої існування та повноцінність.

Як засвідчує екскурс у минуле, головними жанрами жіночого письма довший час (аж до XIX століття) залишалися листи і щоденники. Оскільки останні входять до різновидів мемуаристики, то можна сказати, що спогадове письмо було рідним для жінок-авторів. Так, в українській літературі жіноцтво (Х. Алчевська, І. Блажкевич, О. Кобилянська (подаємо за абетковим принципом)) у різні часи зверталася до щоденникового письма. На жаль, наша наука не простежила шляхів розвитку вітчизняного жіночого щоденникарства, як це ми маємо в інших європейських культурах. І це в той час, коли українська мемуаристика багата на жіночий «романізований» щоденник О. Кобилянської, що вівся німецькою мовою й у якому значне місце посідали описи душевного стану автора-героя, природи, роздуми загального характеру тощо. Слушно зауважував Ф. Погребенник, що значення щоденних записів Кобилянської виходить за рамки сповіді інтимного характеру, тут подаються різнопланові авторські відступи тощо. У перші десятиріччя XX століття жіноча мемуаристика продовжувала відкриватися все новими й новими іменами. Суттєвий внесок у щоденникове письмо періоду Першої світової зробила І. Блажкевич. Відображене на сторінках цього денника стало предметом зображення й у творах інших жанрів письменниці-землячки.

Не дивно, що деякі жіночі спомини, напр., Уляни Кравченко, нагадували щоденник. Так, белетристичні «Спогади учительки» У. Кравченко, «сеніорки українських поеток^{*}, як назвала її тогочасна критика, значно збагатили мемуаристику завдяки гостроті обсервації й багатству сюжетів. За композиційною структурою спомини Кравченко склалися з двох частин. Одна з них, «Перший рік практики», яка радше нагадує щоденник, подає тло життя галицького міста, а в другій, «Із записок вчительки», міститься чимало думок зрілого педагога. Безперечно, «Спогади учительки» є документом західноукраїнського шкільництва 80-х років XIX століття (див.: примітка 1). Хронологію власного життя та педагогічної діяльності надibuємо також у мемуарах С. Русової.

Хоча чимало мемуарів написали чоловіки, все ж таки, і т. зв. слабша половина людства репрезентує спомини першої половини XX століття, які значно видозмінилися протягом доленосних подій війни та визвольних змагань нації, зазвучали по-новому. Жінка-мемуарист, подібно до О. Кобилянської, тепер уже не комплексувала перед авторами-чоловіками. Навпаки, вона доводила, що існує, та, одночасно, систематично увиразнювала спомини ліричними акцентами. О. Завгородня, посилаючись на думки художника й теоретика, послідовника французької психоаналітичної школи Б. Ліхтенберг-Етінгер про те, що кинутий із

* Тут і далі у назвах і цитатах з творів Західної України першої половини XX століття зберігаємо стиль оригіналів. – М. Ф.

глибини серця погляд жінки пов'язаний з любовними сприйняттями матір'ю ще ненародженої дитини, приходиться до висновку, що жінка вмє «бачити серцем». Можливо, саме тому польські дослідники мемуарної літератури ведуть мову про жіночий стиль художнього письма як особливий, а саме: уривчастий, емоційний?

Щодо процесу творення жінкою письменства, то літературні критики та дослідники вважають, що він спонукається і породжується якоюсь опосередкованою і невідомою силою, яка не піддається уярмленню, не вкладається в рамки традиційних патріархальних поглядів, – її ще називають результатом «вулканічної крові».

Хоча українські мемуари першої половини ХХ століття у своїй більшості залишалися чоловічоцентричними, однак чимало з них репрезентували особливий погляд на чоловіків, що був кинутий і з вершини (чи, вірніше, глибини) жіночого бачення. Мемуаристки вибирали свої шляхи відтворення минулого й різноманітні за звучанням теми: О. Степанів писала про Першу світову, С. Яблонська – про побачене в подорожах світом, а І. Шмігельська-Климкевич – про світ українця-захисника тощо. Перегляд проблеми жіночності, точніше звільнення її з-під гніту меншовартості, відбувався через внутрішній світ самих представниць слабшої статі.

Важливо зауважити, що жінка у мемуаристиці перших десятиліть ХХ сторіччя перестає бути лише художнім образом, а стає, подібно до чоловіків, носієм своїх поглядів. Власне, вона поєднує в собі здатність бути і образом (адже у кожному мемуарному творі автор обов'язково виявляє свої погляди на життя) та відстороненим письменником, який передає погляди інших, у т.ч. чоловіків. Таким чином, пасивно-жіноче начало перетворюється на активне. Жінка не лише споглядає себе чи подібних їй подруг, часто-густо вона вибирає об'єктом своєї прискіпливої уваги, як ми вже зауважили, й чоловіка.

У «переломовій хвилі» (М. Демкович-Добрянський) утвердження української держави, логічно, з'являлися такі твори, котрі демонструють незнищений дух нації. Однією з їх особливостей було змалювання колоритних постатей з народу. Саме такий герой з'явився й у жіночих споминах (наприклад, у згадці І. Шмігельської-Климкевич «Низка споминів про отамана Кирила Карася» [9] та ін.). Жінка-письменник, учасниця визвольних змагань, звертаючись до проблеми зображення особистості, спрямованої на самоактуалізацію, легко долає свій егоцентризм і підходить близько до потреби розв'язання проблем загальнонаціонального значення. До слова, цей же герой, отаман Карась, змальований також у спогадах В. Галана «Гей гук, мати, гук. (Пам'яті покійного от. К. Карася, команданта 10. гарм. полку УГА.)». У досліджуваних жіночих мемуарах знайшли відображення становлення національної свідомості, переосмислення моральних цінностей, зростання активності народних мас. Документами часу постають спогади учасників партизанського ру-

ху, наприклад, О. Федак-Шепарович «З повстанцями: спомин». А у тієї ж Шмігельської-Климкевич знаходимо мемуари, назви яких говорять самі за себе: «З великих днів: воєнні спомини», «Мітинг: воєнний спомин», «Святий Вечір в окопах на Лисій Горі» та інші.

Варто зазначити, що жінки вписали свою сторінку й у спогади про письменників, у яких здебільшого проглядалися певні тенденції літературного життя. Так, окрему групу складають мемуари про українських митців минулого. Через спогадову нарацію постали постаті Кобзаря, П. Куліша та Ганни Барвінок (спогади Уляни Кравченко), І. Нечуя-Левицького (Н. Кобринської) та ін. Мемуарні публікації з'являлись і в річниці смерті митців, громадських та культурних діячів. Окремої розмови потребують тогочасні некрологи й спомини некрологічного характеру (див.: прим. 2).

Ціла галерея спогадів, як, наприклад, «Спомини про бл. п. С. Смаль-Стоцького» З. Мірної, «Спомин» М. Морачевської, є «китицями» чи «жменями» квітів на могили друзів. Так, М. Морачевська у своєму спогаді подає моменти з творчої лабораторії О. Новаківського, розкриваючи мікротему «Митець у ставленні до власної праці»: «Востанне бачила я Олексу Новаківського в червні ц. р. Працював він над Мадонною... Ніколи великий артист не є вдоволений зі своєї праці. Ніколи не скаже “це вже все, що я хотів зробити”. І Новаківський ніколи не був вдоволений вповні зі своїх образів... Знаємо, як совісно приготувляв свої портрети, от хоч би портрет О. Барвінського...» [5, с. 3-4]. Звичайно ж, у цій царині мемуаристики маємо й твори за чоловічим авторством (напр., «Світлій пам'яті старого товариша й приятеля О. Русова» пера В. Науменка чи мемуарна силуетка В. Морачевського «Олекса Новаківський»).

І все ж таки, важливо, що тогочасна жіноча мемуаристика посутньо збагачує вітчизняну літературу, дає змогу глибше пізнати письменницькі постаті посестер, дослідити розвиток фемінізму в Україні. Зокрема, актуальною в спогадовій літературі була тема «Жіноцтво та суспільний рух». Для розвою мемуаристики характерним є те, що її, цю тему, порушували письменники-жінки: О. Дучимінська, К. Малицька, О. Кисілевська та ін. Так, книга «Наталія Кобринська як феміністка» О. Дучимінської побудована на основі особистих зустрічей авторки з Н. Кобринською, на згадку про яку мемуаристка зазначала в присвяті: «Усе, що списала я в цій книжечці, – це знаю я з уст такої самої Кобринської – з якою останніх 10 років Її життя я жила у тісній дружбі. Ми стрічалися часто і не раз цілі ночі пробалакували. Вона нерado говорила про Себе. Але коли під час балачки витворився відповідний настрій, тоді починала снувати нитку споминів від важних подій суспільного життя аж до інтимного. Спомини Її назагал не були веселі, так як невеселе було Її життя...» [1, с. 4].

Допомагають реконструювати образ письменниці й інші спогади, зокрема, мемуарний портрет «Спогад про Наталю Кобринську» О. Кисілевської, «Уривки спогадів» У. Кравченко, написані у 10-ту річницю смерті Кобринської, і «Мої спомини про Наталію Кобринську» тієї ж О. Дучимінської [2], котрі вводять дослідника й читача не лише в атмосферу часу, але й у творчу лабораторію письменниць. Сприйняття сучасниці знайшло відбиток в афористичних словах Дучимінської: «Кажуть, що життя людини складається з трьох станів: надій, переживань і споминів. Я Кобринську пізнала якраз у цьому третьому стані. Вона жила переважно споминами» [2, с. 5]. Використана нами цитата засвідчує філософську манеру осмислення мемуаристами людського буття, що, в свою чергу, наштовхує на розуміння психологічного підґрунтя спогадів.

Письменницькі постаті майстерно змальовані й у низці споминів Ірини Вільде та О. Кобилянської. Мемуарний же портрет буковинської письменниці суттєво збагачують спомини О. Кисілевської (візьмемо до прикладу, хоча б «Вечірньою годиною у Ольги Кобилянської», «З моєї гостини на Буковині» та ін.), Ірини Вільде «Ольга Кобилянська зблизка і здалека». Ці портрети-спогади засвідчують приязні стосунки буковинських і галицьких українок, їх спільні ідейні шукання.

Наскрізною в мемуарах була тема мистецтва, в т. ч. театру (див.: прим. 3). У споминах, пов'язаних із видатними людьми того часу, знаходимо розповіді про їхнє тяжіння до театральних вистав і театру загалом. Так, у мемуарах Ірини Вільде йдеться про бажання О. Кобилянської стати акторкою. Таким чином, тогочасна мемуаристика не тільки подає історію театру, але й дає змогу сучасному читачеві збагнути пов'язані з ним запити тогочасної інтелігенції. Мемуари, які друкувались у Галичині першої половини ХХ століття, розкривають питання розвитку театру на теренах Східної України. Наприклад, праця В. О'Коннор-Вілінської «Лисенки й Старицькі» повноцінно вписалася в чоловічі спогади того ж тематичного спрямування, а саме: В. Короліва-Старого «Батько українського театру», спомини Миколи Садовського та ін.

Неординарною постаттю, яка чимало спричинилася до вітчизняної музичної культури й знайшла широке відображення на сторінках споминів (Олени Пчілки, І. Стешенка, Л. Кобилянського та ін.), був М. Лисенко. Тема «Лисенко і музична культура» внесла в мемуари чимало дрібніших, основою яких був піетет перед митцем, що надавало спогадам ліричного забарвлення. Н. Королева в спомині «На могилу Вчителів. (З приводу 20-х роковин з дня смерті)» розповіла не тільки про свою науку в Лисенка, але й про історію народження «нової, прекрасно-трагічної, з обірваними акордами мелодії» [4, с. 660] одного з його романсів.

І, врешті, подорожня література. Чужина поставала в спогадових писаннях не тільки чоловіків (напр., Я. Окуневського), а й жінок (зокрема, С. Яблонської). В останньої знаходимо не лише короткі нариси, кот-

рими рясніли сторінки газети «Діло», часописи «Жіноча Доля», «Нова хата», «Нові Шляхи», але й більші за обсягом твори – «Чар Марокко», «З країни опію і рижу» та «Далекі обрії» (див.: прим. 4), про які згадувала в журналі «Жіноча Воля» (1936, Ч. 6) О. Кисілевська. Мистецтво – це «перш за все мова душі» (О. Бабій), і в кожного вона своя. Не дивно, що в подорожньому письмі автори реалізувалися по-різному. Так, попри загальний репортажний характер оповіді, в О. Кисілевської переважала нарисова форма викладу, яка наближалася до публіцистики, у С. Яблонської зустрічалися подорожні нариси й листи, в яких домінував ліричний струмінь.

С. Яблонська, яка здійснила й описала кругосвітню подорож, займала, на наш погляд, особливе місце серед письменників-мандрівників не лише за амплітудою власних мандрівок, але й за творчою манерою, у якій повною силою проявилася «лірична стихія пам'яті» (Є. Муравіна). Залишаючи за своїми плечима Північну Африку (Марокко), Далекій Схід (Китай, Японія), острови Суматра, Ява, Таїті, Цейлон та ін., Австралію, Нову Зеландію, Північну Америку (США, Канада), мемуаристка порушувала чимало актуальних питань, як-от: людина й природа; людина та її батьківщина; людина – господар на землі тощо. Я. Поліщук цілком справедливо бачить у книгах подорожей Яблонської «невичерпний потенціал знань, спостережень і рефлексій» [8, с. 192], слушно акцентує на «зрощенні у творчій особі С. Яблонської української та європейської ментальності» [8, с. 192]. Більше того, нам видається, що в особі С. Яблонської відчувається те, що яскраво окреслив Юнг у своїй концепції: чоловіче та жіноче начала перебувають не в ієрархічному відношенні одне до одного (вище/нижче), а знаходяться в глибинному природньому зв'язку між собою, створюючи таким чином цінність людської істоти.

Позитивні відгуки стосовно творчого набутку письменниці-мандрівниці знаходимо в журналі «Світ молоді» (1936). Автор публікації зіставляв розповіді про Китай нашої землячки й англійської письменниці Бук, «здецидваної китайофільки», й зауважував, що Яблонська не підфарбовує Китаю: «подає його таким, яким бачуть його її бистрі очі», ставлячи на перше місце соціальні проблеми. У «Листах з Китаю» («Діло», 1933) С. Яблонської змальовані жебраки, «бездомні матері», які продають своїх дітей, та ін. У «Листі з Китаю. Юнанфу» авторка розповідає про опіку над прилюдним собакою. Приклади таких та інших сюжетів можна продовжити й далі...

Стенографічно та топографічно точна оповідь давала можливість Яблонській розповісти в «Листі до “Жіночої Долі” в Коломиї» (1933) про те, чим вона жила в той період часу: «За мною Індокитай, Кохинхіни, Камбодж, Аннам, Ляос, Сіям, Тонкин та нарешті Китай і рік життя в Extrême Orient – а переді мною ще друга половина світу... Тепер я живу в горах Тонкину на границі Китаю. Це країна мео та манів...» [10, с. 9]. У мандрівних враженнях С. Яблонської відчувається гуманістичне

спрямування та присутня белетризація в дусі романтизму: «Поміж лісами бамбуків, тростин, бананів, папоротевих дерев та маси інших прегарних рослин, яких навіть не знаю назви, я летіла (на коні. – *М.Ф.*) в сонці, наче стріла. Дерев завітчані весною – багато квітів, зелені, пахощів, сонця, що аж охота кричати з надміру та радості. А піді мною борзький коник, що рветься вперед, наче вичуваючи скоре биття мого щасливого серця. Гори перебігають за горами, долини за долинами, потік за потоком, наче в магічній верениці» [10, с. 10].

Перу Яблонської належить також книга «Чар Марокко». У літературознавчій статті про цей та інші твори мандрівниці Ф. Погребенник зазначав: «Чимало задумів письменниці залишилося не зреалізованими, але основну свою місію вона виконала: засвідчила свій глибокий гуманізм...» [7, с. 151]. У подорожніх творах С. Яблонської присутні різні мотиви, переважає авторська констатація вражень, відчуття дарування оточуючим краси, радості від того, що пройшло крізь душу автора й залишилося викладеним на папері.

Виходячи з наведеного у цій статті, варто зробити висновок: жінки-мемуаристи вдало репрезентували спомини першої половини ХХ століття різними видами та тематичними групами. Жіноче мемуарне письмо того часу сповнене ліричних акцентів, суспільно значимих ідей, гуманістичного пафосу тощо. Хочемо погодитися з Кейт Мілет про те, що присутність жінки-авторки в самій літературі значно збагачує останню новими художніми формами, тематикою. Спогади жінок, які друкувалися в Західній Україні перших десятиліть ХХ сторіччя, безперечно, потребують подальшого широкого дослідження та популяризації.

Примітки

1. Як засвідчувала Олена О. («Спогади»), У. Кравченко називала свій твір «хронікою народної вчительки».
2. Не виключаємо мемуарного характеру надгробних промов і «хвалебних» (промови на честь ювілейних свят). Останнім відповідають спомини у дні ювілеїв (напр., «Богдан Лепкий. (3 нагоди 60-ліття)» В. Дорошенка).
3. Пізніше, в 1950-х, ця тема продовжилася у виданні «Вінок спогадів про Заньковецьку» (К.: Мистецтво, 1950. – 258 с.), де було вміщено спомини І. Рубчака (він розпочинав театральну діяльність у «Руській Бесіді») під заголовком «В Галичині».
4. Цей твір перекладено французькою мовою. Див.: Sophie Jablonska-Oudin. Les Horizons lointains / traduit de l'ukrainien par M. Kalytovska et revu par Vanine. – Paris, 1977. – 223 s.

Література

1. Дучимінська О. Наталія Кобринська як феміністка / О. Дучимінська. – Коломия, 1934. – 30 с.

2. Дучимінська О. Мої спомини про Наталію Кобринську / О. Дучимінська // Жіноча Доля. – 1934. – № 12-13. – С. 3-7.
3. Завгородня О. Психологія художньо обдарованої особистості: гендерний аспект. Монографія / О. Завгородня. – К.: Наукова думка, 2007. – 264 с.
4. Королева Н. На могилу Вчителеві (З приводу 20-х роковин з дня смерти) / Н. Королева // Дзвони. – 1932. – Ч. 10. – С. 659-661.
5. Морачевська М. Спомин / М. Морачевська // Нова Хата. – 1935. – Ч.19. – С. 3-4.
6. Олена О. [Охримович (Залізник) Олена]. Спогади / О. Олена // Нова Хата. – 1928. – Ч. 12. – С 2-3.
7. Погребенник Ф. Софія Яблонська: «Чар Марокко» та інші перлини / Ф. Погребенник // Всесвіт – 1990. – № 3. – С. 151.
8. Поліщук Я. Далекі обрії Софії Яблонської / Я. Поліщук // Всесвіт – 2006. – № 12. – С. 187-192.
9. Шмігельська-Климкевич І. Низка споминів про отамана Кирила Карася / І. Шмігельська-Климкевич // Історичний календар-альманах «Червоної Калини» на 1928 р. – Львів; К.: Накл. вид-ва «Червона Калина», 1927. – С. 150-155.
10. Яблонська С. Лист до «Жіночої Долі» в Коломиї / С. Яблонська // Жіноча Доля. – 1933. – Ч. 13-14. – С. 9-10.

Стаття надійшла до редакційної колегії 14.09.2015 р.

Рекомендовано до друку д.ф.н., професором Погребенником В.Ф., к.ф.н., доцентом Бараном Є.М.

FEMALE MEMOIRS WRITING OF WESTERN UKRAINE IN THE FIRST HALF OF THE XXth CENTURY

M. R. Fedun

*Ivano-Frankivs'k Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education;
76000, Ivano-Frankivs'k, Mitscevich str., 4; e-meil: femaro@rambler.ru*

The article tells about the features of the women's memoir literature of the first decades of the twentieth century. The author addresses the diary records, memoirs from the time of the liberation of the nation that touch problems of heroism, memories of school life, portraits, travel writings etc. The conclusion is made that Western Ukraine women's memoir literature is full of lyrical accents, socially significant ideas, humanistic pathos etc.

Key words: *memoirs, memories, recollections, diaries, ladies memoir writings.*